

ВІДГУК

опонента на дисертацію Лукащук Світлани Юріївни
«Інтернет-залежність студентів-медиків у середовищі надмірної
віртуалізації інформаційного простору», подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія»

Серед різноманіття гостро актуальних проблем нашого суспільства окремого науково-дослідницького статусу набуває тематика Інтернет-залежності особистості. Надмірна віртуалізація інформаційного простору, надто тривале перебування людини у мережах «світової павутини» може слугувати безпосередньою причиною появи в неї адиктивної поведінки як одного з варіантів девіантності. Інтернет-залежність зумовлює перенасичення житевого простору і часу пересічної особистості надміром віртуальності, що неминуче відволікає її від реальної життєдільності та культивує соціальну аутизацію, усамітнення, самовтечу тощо. Отож серед нагальних проблем і викликів нашого трансформаційного і загроженого воєнними діями соціуму постає і необхідність протидіяти поширенню різновидових Інтернет-адикцій. Якраз тому досліджені й інтерпретовані авторкою дисертації Лукащук С.Ю. психологічні особливості Інтернет-залежності студентів-медиків, які перебувають у середовищі надмірної віртуалізації інформаційного простору, набувають важливого теоретичного і прикладного значення.

Вважаємо, що актуальність тематики дисертаційного дослідження зумовлена насамперед тим, що авторці вдалося не лише констатувати найтипівіші симптоми Інтернет-адикції такої значущої соціопопуляції як студенти-медики, але й висвітлити фундаментальні проблемогенні конструкти такої адикції, а що найважливіше – запропонувати шляхи зниження/нейтралізації цього негативного явища.

Дослідниця системно і цілісно запрезентувала детальний аналітичний огляд такої складної проблеми, розкривши її найвагоміші змістово-функціональні параметри й виокремивши специфічні ознаки.

У дисертаційній роботі Лукащук С.Ю. імпонує впевнений і результативний підхід щодо постановки дослідницьких завдань та їхнє виважене й аргументоване вирішення.

Композиційна побудова дисертації передбачає як детальний аналіз різновекторних теоретичних конструктів, концептуальних підходів, так і їхнє подальше розгалужене емпіричне вивчення. Авторка слушно стверджує, що спеціально організований глобальний інформаційний і соціальний простір досить часто напряму конкурує з реальністю та постає своєрідним заміщенням дійсності, що може виступати причиною трансформації структур особистісної свідомості й самосвідомості. В окресленому ракурсі дисертантка наголошує, що в умовах впливу надмірної віртуалізації інформаційного простору може спрацювати певна небезпека негативного впливу неперервного потоку інформації на студента – активного користувача віртуального простору.

Авторкою дисертаційної роботи повномірно й розлого розкрито сутнісні аспекти такого феномена як Інтернет-залежність особистості, а також висвітлено специфіку появи та проявів такої адикції у студентів-медиків насамперед через їхнє надмірне й неконтрольоване перебування у віртуальному просторі.

У першому розділі дисертації здійснено аналітичний огляд широкої джерелознавчої бази (287 найменувань, з них – 40 іноземною мовою) щодо досліджуваної проблематики. Детально виважений науковий аналітико-синтетичний підхід забезпечив можливість цілісного розкриття як традиційних, так і інноваційних наукових поглядів на феноменологію Інтернет-адикції людини. Авторка багатогранно проаналізувала теоретичні погляди вітчизняних і зарубіжних вчених, окреслила базові концептуальні виміри цього явища, а згодом зуміла підтвердити їх валідними результатами

проведеного емпіричного дослідження. Варто відзначити, що на рівні теоретичного аналізу досить чітко розведено такі загальні види Інтернет-адикції як комп'ютерна залежність, компульсивна навігація в мережі, перевантаженість інформацією, кіберкомунікативна залежність, кіберсексуальна залежність тощо. Наголос зроблено насамперед на негативності й деструктивності їхнього впливу на особистість студента-медика.

Вибудовано досить чітку мету науково-дослідницького пошуку та укладено надійний концептуальний і термінологічний апарат дисертації. На наш погляд, авторка зуміла узгодити теоретико-понятійну базу свого дослідження з очевидною реальністю та достовірністю отриманих емпіричних результатів.

Другий розділ, присвячений розкриттю базових векторів безпосереднього емпіричного вивчення Інтернет-залежності студентів-медиків у середовищі надмірної віртуалізації інформаційного простору, теж побудований логічно і чітко. Дисертантою здійснено детальне і виважене обґрунтування емпіричної моделі дослідження Інтернет-залежності студентів-медиків у середовищі надмірної віртуалізації інформаційного простору, подано результати емпіричного вивчення Інтернет-залежності у студентів-медиків, а також презентовано результати діагностики особистісних проявів досліджуваних.

Окремо слід відзначити розроблений і апробований валідний авторський опитувальник «Визначення рівня віртуалізації освітнього середовища» – для виявлення рівня сприйняття студентами віртуалізації, який разом з іншими «класичними» методиками забезпечив надійний пакет психодіагностичного інструментарію. Цікавими й переконливими видаються результати кореляційного і факторного аналізу, якісна інтерпретація яких дала змогу Лукащук С.Ю. отримати дуже багатоманітну інформацію про досліджуване явище.

У третьому розділі дисеранткою розкрито психолого-педагогічні умови щодо превенції Інтернет-залежності серед студентів-медиків. Здійснено як методологічне обґрунтування профілактично-корекційної програми подолання Інтернет-залежності серед студентської молоді в умовах надмірної віртуалізації інформаційного простору, так і презентовано результати формувального впливу на Інтернет-залежність студентів-медиків завдяки задіянню укладеної авторкою профілактично-корекційної програми.

Дуже добре, що завдяки застосуванню цієї системної та тривалої в часі проведення психолого-педагогічної профілактично-корекційної програми вдалося досягнути зниження високого рівня адиктивних проявів у досліджуваних. Беззаперечним позитивом формувальних впливів стало те, що відбулося зменшення кількості досліджуваних, які ототожнювали себе активними членами мережевих субкультур та зниження сприйняття ними Інтернету як чогось кращого порівняно з реальним життям.

Важливо також, що на підставі теоретико-емпіричних студій дисеранткою розроблено психолого-педагогічні рекомендації щодо профілактики Інтернет-залежності серед студентів, які навчаються у медичних закладах освіти.

Сумарна концептуалізація отриманих Лукащук С.Ю. теоретико-емпіричних результатів дала підстави зробити осяжні висновки й окреслити перспективи подальших досліджень, зокрема в дуже цікавому кроскультурному розрізі за порівняльним диференціалом «Україна – Польща».

Зазначимо, що дисертаційна робота має помітну наукову новизну, авторка застосувала інноваційне бачення вимірів Інтернет-адикції у студентів-медиків, з якими безпосередньо працює дуже тривалий проміжок професійного шляху.

За загального позитивного враження від дисертаційної роботи Лукащук С.Ю. вважаємо потрібним зробити деякі зауваження і пропозиції.

1. У підрозділі 1.3. «Специфіка впливу Інтернет-залежності на психо- і соціогенезу особистості : віковий ракурс» дисеранткою здійснено

дуже цікавий і детальний аналіз онтогенетичної, вікової специфіки прояву такої адикції, однак в епіричному дослідженні ми не зауважили достатньої кількості порівнянь власне за віковим диференціалом.

2. Цікаво дізнатися, чому дисерантка відмовилася від традиційного проведення формувального експерименту (експериментальна група (ЕГ), контрольна група (КГ) – тренінг – формувальний вплив тощо), а подала результати за принципом «до експерименту» і «після експерименту»?

3. У дисерантки є стаття у співавторстві (джерело за номером 136. Лукащук С. Ю., Ставицький О. О. (2022). Візуалізація освітнього середовища: соціально-психологічний аналіз...), однак у тексті дисертаційної роботи такому ракурсові відведено досить небагато місця. Цікаво з'ясувати – яка все ж таки співмірність візуалізації освітнього простору та його віртуалізації?

4. Вважаємо, що дисертація у візуально-презентаційному плані істотно б виграла, якщо б авторка перенесла частину із 14 таблиць і 23 рисунків у Додатки. Правда, перевантаження тексту дисертації надмірною ілюстративністю не зауважуємо.

Слід зазначити, що зроблені зауваження загалом не впливають на високу оцінку дисертації, яка відзначається виваженою науково-психологічною обґрунтованістю теоретико-емпіричних підходів і результатів, має беззаперечне практичне значення для превенції та корекції Інтернет-адиктивної поведінки студентства.

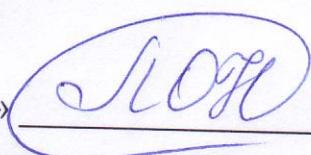
Варто окремо відзначити досить широке тло апробації результатів дослідження на низці міжнародних і всеукраїнських конференцій та семінарів (сумарно майже чотири десятки), а також широку базу впровадження в низці закладів освіти (коледж, академія, інститут, університет), які навчають студентів – майбутніх фахівців медичного профілю.

Загалом, констатуємо, що дисертаційне дослідження Лукащук Світлани Юріївни «Інтернет-залежність студентів-медиків у середовищі надмірної

віртуалізації інформаційного простору» відповідає вимогам «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року №44, які висуваються до дисертацій, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія».

ОПОНЕНТ:

доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри авіаційної психології та
управління людським фактором
Державного університету
«Київський авіаційний інститут»

ЛИЧ О.М.

Лігнус Мир О.М. захищаю
Кандидат з гуманітарної
науки та інновацій

М.Н. Краснопанка

